

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu: **JUD. J. H. R., X. B.** – správca konkurznej podstaty úpadcu C. P., a.s., Nám. D. A. S., X. S., IČO: X., proti žalovanému: **JUD. I. G., B., D.**- správkyňa konkurznej podstaty úpadcu S., a.s., Nám. S., X. B., IČO: X., zastúpeného: C., s.r.o., AK, S., X. B., **o neúčinnosť právneho úkonu a zaplatenie 1 643 318,10 Eur (49 506 600 Sk)**, na odvolanie žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave č. k. 66 Cbi 148/00-51 zo dňa 20. novembra 2008, takto

r o z h o d o l :

Najvyšší súd Slovenskej republiky napadnutý rozsudok Krajského súdu v Bratislave č. k. 66 Cbi 148/00-51 zo dňa 20. novembra 2008 **z r u š u j e** a vec mu vracia na ďalšie konanie.

O d ô v o d n e n i e :

Napadnutým rozsudkom súd prvého stupňa žalobu zamietol. V odôvodnení sa konštatuje, že žalobca si uplatnil na súde právo na určenie neúčinnosti právneho úkonu voči konkurzným veriteľom, a to záväzku zaplatiť zmluvnú pokutu dohodnutú v sprostredkovateľskej zmluve v bode II. 3 zo dňa 08. 01. 1998 a zaplatiť čiastku 49 506 600 Sk. Je toho názoru, že úpadca žalobcu touto zmluvou prevzal na seba zmluvnú sankciu neprimeranú svojmu majetku, čo malo za následok ukrátenie konkurzných veriteľov.

Súd pri posudzovaní dôvodov odporovania právneho úkonu v zmysle § 15 a § 16 ZKV sa najskôr ako s otázkou predbežnou musel zaoberať otázkou platnosti odporovaného úkonu. Neprichádza totiž do úvahy vyslovenie neúčinnosti právneho úkonu, pokiaľ by právny úkon bol neplatný.

Podľa čl. I zmluvy, predmetom činnosti sprostredkovateľa bolo vyvíjať pre záujemcu činnosť smerujúcu k tomu, aby záujemca mal možnosť uzavrieť zmluvu s treťou osobou, predmetom ktorej malo byť získanie devízových zdrojov v objeme 20 000 000 Sk s lehotou splatnosti dlhšou ako 5 rokov pri maximálnej úrokovej sadzbe LIBOR + 5,5 % p. a. s tým, že uvedená zmluva bude uzatvorená najneskoršie do 31. 03. 1995.

Podľa čl. II zmluvy, sprostredkovateľ mal nárok na províziu až splnením záväzku tretej osoby zo sprostredkovanej zmluvy, a to vo výške 4 % p.a. z celkového objemu získaných zdrojov špecifikovaných v čl. I. tejto zmluvy.

V čl. II bod. 3 zmluvy bola dohodnutá zmluvná pokuta pre prípad nesplnenia záväzku sprostredkovateľom v čl. 1 zmluvy – zaplatiť zmluvnú pokutu vo výške 13 % z celkového objemu požadovaných finančných prostriedkov (čiastky 20 000 000 DEM) čo predstavovalo maximálne 2 600 000 DEM, čo pri kurze platnom ku dňu 08. 04. 1998, ako je uvedené vo faktúre úpadcu žalovaného predstavovalo 49 506 600 Sk, ktorá čiastka bola úpadcovi žalobcu ako zmluvná pokuta vyúčtovaná a ním aj zaplatená.

Aj keď výška zmluvnej pokuty nie je v zákone limitovaná; nemôže však byť v rozpore s dobrými mravmi (§ 3 OZ). V obchodných záväzkových vzťahoch sa používa termín poctivého obchodného styku. Podľa § 265 OBZ výkon práva, ktorý je v rozpore so zásadami poctivého obchodného styku, nepožíva právnu ochranu.

V danom prípade súd prvého stupňa záväzok platiť zmluvnú pokutu v maximálnej výške 2 600 000 DEM vypočítanú percentom 13%, t. j. 2,6% ročne za dobu 5 rokov považoval za neprimeranú a v rozpore so zásadami poctivého obchodného styku i dobrými mravmi. Zmluvná pokuta za dobu trvania zmluvy necelé 3 mesiace predstavovala 3,25 násobok hodnoty predmetu zmluvy.

Z vyúčtovania zmluvnej pokuty, podľa názoru prvostupňového súdu, nie je zrejmé, za porušenie akej povinnosti bola zmluvná pokuta úpadcovi žalobcu vlastne vyúčtovaná. Samotnú dohodu v čl. II. bod 3 zmluvy považoval za neurčitú a zmätočnú.

Súd dospel k záveru, že úpadcovi žalovaného právo na zmluvnú pokutu vo výške 49 506 000 Sk z dôvodu rozporu s pravidlami poctivého obchodného styku a dobrými

mravmi nevzniklo. Dojednanie zmluvnej pokuty v zmysle § 37 a § 39 OZ považoval za absolútne neplatné.

Vzhľadom k vyššie uvedenému, súd nevzhladol dôvod na vyslovenie neúčinnosti dohody o zmluvnej pokute. Preto nepovažoval za potrebné sa zaoberať možným ukracovaním konkurzných veriteľov, ako aj ďalšími dôvodmi odporovateľnosti uvádzanými žalobcom na pojednávaní – majetkovou a personálnou prepojenosťou úpadcu žalobcu i úpadcu žalovaného.

Preto súd žalobu o určenie neúčinnosti tohto právneho úkonu cestou odporovateľnosti a zaplatenie 49 506 600 Sk z tohto titulu ako nedôvodnú zamietol. O trovách konania rozhodol podľa § 142 ods. 1 O.s.p. a priznal žalovanému právo na náhradu trov konania v celkovej výške 399 893 Sk.

Proti rozsudku Krajského súdu v Bratislave podal žalobca odvolanie. Uviedol, že prvostupňový súd neúplne zistil skutkový stav veci, pretože nevykonal navrhnuté dôkazy, potrebné na zistenie rozhodujúcich skutočností (§ 205 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Na základe vykonaných dôkazov k dospel k nesprávnym skutkovým zisteniam (§ 205 ods. 2 písm. d/ O.s.p.), napadnuté rozhodnutie vychádza z nesprávneho právneho posúdenia veci (§ 205 ods. 2 písm. f/ O.s.p.) a napadnutý rozsudok je pre nezrozumiteľnosť a pre nedostatok dôvod nepreskúmateľný.

Z odôvodnenia napadnutého rozhodnutia vyplýva, že prvostupňový súd sa odporovateľnosťou právneho úkonu vôbec nezaoberal, nakoľko dospel k záveru, že úpadcovi žalovaného právo na zmluvnú pokutu vo výške 49 506 000 Sk z dôvodu rozporu s pravidlami poctivého obchodného styku a dobrými mravmi nevzniklo. Prvostupňový súd dôvodil absolútnu neplatnosť právneho úkonu aplikáciou ust. § 37, § 39 OZ a § 265 OBZ. Prvostupňový súd nesprávne považoval obsahovo pojem „dobré mravy“ a „zásady poctivého obchodného styku“ za identické. Právny záver súdu prvého stupňa, že zmluvná pokuta je v rozpore so zásadami poctivého obchodného styku a jedná sa o absolútne neplatný právny úkon v zmysle §39 OZ, nemá oporu v platnej právnej úprave.

Priamo z dikcie ust. § 265 OBZ totiž vyplýva, že táto právna norma postihuje výlučne výkon práva v rozpore so zásadami poctivého obchodného styku, pričom sankciou tak v žiadnom prípade nie je absolútna neplatnosť právneho úkonu.

Prípadný rozpor dojednania zmluvnej pokuty so zásadami poctivého obchodného styku je z hľadiska aplikácie § 39 OZ právne irelevantný.

Podľa § 37 ods. 1 OZ, právny úkon sa musí urobiť slobodne a vážne, určite a zrozumiteľne; inak je neplatný. Podľa právnej doktríny je z hľadiska posudzovania absolútnej neplatnosti právneho úkonu vyvolanej neurčitosťou, resp. nezrozumiteľnosťou prejavu vôle, rozhodujúce vždy objektívne kritérium.

Podľa názoru žalobcu sú všetky prejavy vôle obsiahnuté v ustanoveniach skúmanej sprostredkovateľskej zmluvy týkajúce sa dojednania o zmluvnej pokute dostatočne určité a zrozumiteľné. Vyplýva to zo správania sa zmluvných strán, ako aj z o záverov súdu prvého stupňa, ktorý bez akýchkoľvek problémov bol schopný dospieť k presnému stanoveniu výšky zmluvnej pokuty.

Ani jedna zo zmluvných strán ani raz nespochybnila platnosť ani sprostredkovateľskej zmluvy, ani žiadneho z prejavov vôle obsiahnutých v tejto zmluve, pričom ani zo správania zmluvných strán po uzavretí dotknutej zmluvy, ani z praxe zavedenej medzi nimi nie je možné ani len náznakom spochybňovať obsah prejavov ich vôle.

Taktiež nesúhlasí s náhradou trov konania. ZKV neumožňuje, aby správca konkurznej podstaty ustanovil na zastupovanie svojej osoby splnomocneného právneho zástupcu z radov advokátov, ako aj vzhľadom na to, že z dikcie ust. § 33 ods. 1 písm. b/ ZKV *expressis verbis* vyplýva, že trovy účastníkov konania, ktoré im vznikli účasťou v konkurznom konaní a v konaniach súvisiacich s konkurzom, sú z uspokojenia vylúčené, je možné považovať rozhodnutie prvostupňového súdu o náhrade trov konania za nesprávne.

Žalovaný sa vyjadril k podanému odvolaniu a navrhol napadnutý rozsudok ako vecne správny potvrdiť. Žalobca žiadnym spôsobom nepreukázal úmysel spoločnosti C.-P. a.s., úpadcu žalobcu, ukrátiť svojich konkurzných veriteľov, ktorý predpokladá ustanovenie § 15 zákona č. 328/1991 Zb. o konkurze a vyrovnaní (ďalej len ZKV). Žalobca taktiež nijakým spôsobom nepreukázal neprimeranosť zmluvnej sankcie, ktorú na seba spoločnosť C.-P. a.s. na základe zmluvy o sprostredkovaní zo dňa 08. 01. 1998 prevzala.

Žalovaný opätovne poukazuje na skutočnosť, že žalobca v spore nie je aktívne vecne legitimovaný z dôvodu, že na spoločnosť S., a.s. bol dňa 04. 07. 2000 vyhlásený konkurz

a žalobca si svoju domnelú pohľadávku vo výške ako uvádza v petite odporovacej žaloby o neúčinnosť záväzku zaplatiť zmluvnú pokutu dohodnutú v sprostredkovateľskej zmluve neprihlásil v zmysle ust. 20 ZKV. Žalovaný nesúhlasí taktiež s tvrdením žalobcu ohľadne nemožnosti zastúpenia správcu konkurznej podstaty splnomocnenou osobou z radov advokátov. Správcovi konkurznej podstaty ako účastníkovi konania patria v konaniach súvisiacich s konkurzom rovnaké práva, ako majú účastníci občianskeho súdneho konania, medzi ktoré, okrem iného, patri aj právo podľa ustanovenia § 25 ods. 1 O.s.p. Ani samotný ZKV neobmedzuje správcu konkurznej podstaty pri uplatňovaní svojho práva podľa ustanovenia § 25 ods. 1 O.s.p.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd odvolací (10 ods. 2 O.s.p.) prejednal vec podľa § 212 ods. 1 O.s.p., bez nariadenia pojednávania podľa § 214 ods. 2 O.s.p., a dospel k záveru, že odvolanie žalobcu je dôvodné.

Predmetom sporu je žalobcom uplatnené právo v zmysle ust. § 15 a § 16 zákona o konkurze a vyrovnaní č. 328/1991 Zb. v znení zmien (ďalej len ZKV). Domáha sa určenia neúčinnosti záväzku zaplatiť zmluvnú pokutu dohodnutú v sprostredkovateľskej zmluve v bode II ods. 3, uzavretej dňa 08. 01. 1998 medzi C. – P., a.s., so sídlom S. a spoločnosťou S. a.s., B. s tým, že zaplatená pokuta žalovanému vo výške 49 506 600 Sk patrí do konkurznej podstaty úpadcu C. – P., a.s., S..

Prvostupňový súd vyslovil právny záver, že právny úkon v časti dohody o zmluvnej pokute vo výške 49 506 000 Sk, vzhľadom na jej neprimeranú výšku, je v rozpore s pravidlami poctivého obchodného styku a dobrými mravmi, a preto sa jedná o absolútne neplatný právny úkon s poukazom na ustanovenie § 37 a § 39 OZ a v dôsledku toho nevzhladol dôvod na vyslovenie neúčinnosti dohody o zmluvnej pokute.

V konkurznom konaní sa môže domáhať odporovateľnosti právneho úkonu správca konkurznej podstaty alebo ktorýkoľvek konkurzný veriteľ a právne účinky sa vzťahujú na všetkých konkurzných veriteľov.

Odporovateľnosť ako inštitút konkurzného práva, zakladá nárok žalobcu domáhať sa určenia neúčinnosti právneho úkonu, ktorým úpadca (predtým dlžník) ukrátil svoj majetok patriaci do konkurznej podstaty. Ide o vyhlásenie neúčinnosti tohto úkonu vo vzťahu k podstate, nie však o vyslovenie jeho neplatnosti.

Dňa 08. 01. 1998 uzavrela spoločnosť C.-P., a.s., S. ako sprostredkovateľ so spoločnosťou S., a.s., B. ako záujemcom zmluvu o sprostredkovaní č. I/D/98 v zmysle ust. § 642 a nasl .OBZ, v ktorej sa zaviazala v prípade nesplnenia svojho záväzku v termíne stanovenom v článku I bod 1 tejto zmluvy zaplatiť zmluvnú pokutu vo výške 13 % (5 rokov x 2,8 p.a.) z celkového objemu požadovaných finančných prostriedkov (t. j. čiastky 20 000 000 DEM) prepočítaných kurzom devíza – nákup platným v S.B., a.s., v deň vystavenia faktúry. Zmluvná pokuta bola splatná do 130 dní od vystavenia faktúry záujemcom.

Prejav vôle a úmysel oboch konajúcich strán bol vyjadrený jednoznačným spôsobom, a to v článku I bod 1 (predmet zmluvy). Je nesporné, že sprostredkovateľ si nesplnil svoj záväzok a nezabezpečil pre záujemcu možnosť uzavretia zmluvy s treťou osobou, predmetom ktorej malo byť získanie devízových zdrojov v objeme 20 000 000 DEM s lehotou splatnosti dlhšou ako 5 rokov s tým, že zmluva bude uzavretá do 31. 03. 1995.

Predmet sporu je dostatočne určitý, jasný a zrozumiteľný a sporové strany podpisom predmetnej zmluvy prejavili jednoznačne vôľu byť touto zmluvou viazaní (§ 37 OZ).

Zmluvná pokuta je jedným z právnych prostriedkov slúžiacim na zabezpečenie zmluvnej povinnosti. Podmienkou platnosti uzavretia dohody je jej písomná forma (§ 544 a § 545 Občianskeho zákonníka). Pre platné dojednanie zmluvnej pokuty, okrem písomnej formy zákon vyžaduje vymedzenie zmluvnej povinnosti, ktorá má byť takto zabezpečená a jednoznačnú dohodu o výške zmluvnej pokuty, resp. spôsobu jej určenia.

V spornom prípade zmluvná pokuta bola dohodnutá v rámci sprostredkovateľskej zmluvy, čo zákon umožňuje a jej spôsob určenia bol dostatočne určitý a jasný. Obe zmluvné strany uzavreli túto zmluvu slobodne, vážne v súlade so zákonom, slobodnou vôľou a nespochybnili jej platnosť a vzájomne akceptovali práva a povinnosti z tohto záväzku. Dňa 08. 04. 1998 spoločnosť S., a.s. vyúčtovala dokladom č. 102/1998 zmluvnú pokutu za nesplnenie zabezpečovaného záväzku v dohodnutej výške 49 506 600 Sk a úpadca žalobcu pokutu dňa 14. 06. 1998 uhradil a jej výšku nerozporoval.

Zákon nestanovuje žiadnu paušálnu hranicu, od ktorej by mala byť zmluvná pokuta považovaná za neprimeranú. Zmluvná pokuta by mala plniť sankčnú úlohu k hodnote zabezpečovaného záväzku. Samotná skutočnosť, že si strany dohodli neprimerane vysokú

zmluvnú pokutu, neznamená to, že táto dohoda je v rozpore so zásadami poctivého obchodného styku a má za následok neplatnosť tohto právneho úkonu.

Vzhľadom na to, že prvostupňový súd nesprávne vec právne posúdil a vyslovil neplatnosť napadnutého právneho úkonu a žalobu zamietol, nevykonal potrebné dokazovanie ohľadne splnenia predpokladov jeho úspešnej odporovateľnosti, ako to predpokladá ustanovenie § 15 ods. 1 až 6 a § 16 ods. 1 až 4 zákona o konkurze a vyrovnaní.

Najvyšší súd Slovenskej republiky na základe uvedeného napadnutý rozsudok podľa § 221 ods. 1 písm. h/ O.s.p. zrušil a podľa § 221 ods. 2 O.s.p. vec vrátil súdu prvého stupňa na ďalšie konanie.

Ak bolo rozhodnutie zrušené, a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, je súd prvého stupňa viazaný právnym názorom odvolacieho súdu (§ 226 O.s.p.).

O trovách konania rozhodne súd prvého stupňa v novom rozhodnutí o veci (§ 224 ods. 3 O.s.p.).

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustné odvolanie.

V Bratislave 30. novembra 2009

JUD. Alena P r i e c e l o v á, v. r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: M. B.